

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΜΗΤΡΙΚΟΥ ΘΗΛΑΣΜΟΥ

1. Πόσο βάρος δικαιούται να χάσει ένα βρέφος από το βάρος γέννησης του?
  - Δικαιούται να χάσει μέχρι 10% του συνολικού σωματικού βάρους του.
  - Το βάρος αυτό μπορεί να το χάσει το μέγιστο τις πρώτες 5 μέρες χωρίς να είναι ανησυχητικό.
  - Πρόσφατη έρευνα η οποία δημοσιεύτηκε στο περιοδικό PEDIATRICS Vol 127 No 1 January 2011 και αφορούσε το “Excess Weight Loss in First-Born Breastfed Newborns Relates to Maternal Intrapartum Fluid Balance” έδειξε ότι όσο περισσότερα υγρά πάρουν οι μητέρες κατά τη διάρκεια του τοκετού, τόσο περισσότερο βάρος θα χάσουν τα νεογέννητα μετά.
2. Μητέρα φέρνει το βρέφος της 10 ημερών στις υπηρεσίες των Επισκεπτριών Υγείας και διαπιστώνεται ότι δεν έχει ανακτήσει το βέρος γέννησης του. Τι κάνετε?
  - Αξιολόγηση θηλασμού δηλαδή ότι το μωρό πιάνει καλά τη θηλή (και θηλαία άλω) και ότι κάνει σωστές θηλαστικές κινήσεις, ότι γίνεται κατάπωση
  - Την ώρα του θηλασμού μπορεί να κάνει μασάζ στο στήθος της ή (breast compressions) γιατί έτσι βοηθά τόσο την πρόσληψη περισσότερου γάλακτος όσο και την εξώθηση του
  - Συστήνουμε στη μητέρα να βγάζει γάλα μετά από κάθε θηλασμό και να το δίνει στο παιδί για να το βοηθήσει με το βάρος αλλά κυρίως για να ενισχύσει την παραγωγή του γάλακτος.
  - Στις 10 μέρες αν το βρέφος δεν παίρνει βάρος θα έχουμε και μείωση της παραγωγής αφού το βρέφος δεν άδειαζε καλά το στήθος. Εξαίρεση αν το βρέφος δεν παίρνει βάρος λόγω συνεχιζόμενου σπασμώματος/πέτρωμα του μαστού

- Μπορούμε να κάνουμε αξιολόγηση του βάρους πριν και μετά το θηλασμό
  - Αν με το test weight δεν βάλει βάρος παραπομπή οπωσδήποτε σε παιδίατρο
3. Βρέφος 3 μηνών το οποίο θηλάζει αποκλειστικά επιβεβαιώνεται ότι βάζει 10 γρ ημερησίως. Ποια η θέση σας Σαν επισκέπτρια υγείας και σαν παιδίατρος?
- Σαν Επισκέπτρια Υγείας επειδή το βάρος που βάζει είναι το μισό περίπου του κανονικού θα ήταν καλό αν έχουν γίνει όλα τα προηγούμενα τότε να παραπεμφθεί σε παιδίατρο
  - Σαν παιδίατρος, πρώτα προσπαθούμε να αυξήσουμε την παραγωγή, συχνός θηλασμός, σωστή στάση και αποφυγή πιπίλας, οδηγίες να μην ακολουθούν ωράριο θηλασμού, καμπύλες ανάπτυξης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας
4. Μητέρα που θηλάζει αποκλειστικά λόγω κάποιας ξαφνικής ασθένειας πρέπει να πάρει κορτιζόνη 16gr τρεις φορές την ημέρα? Τι θα την συμβουλεύατε να κάνει με το θηλασμό?
- Να συνεχίσει κανονικά να θηλάζει καθώς δεν επηρεάζει το θηλασμό
  - Θα μπορούσε να παίρνει την κορτιζόνη αμέσως μετά το θηλασμό, έτσι ώστε μέχρι το επόμενο γεύμα του μωρού, η δράση του φαρμάκου να βρίσκεται σε ύφεση
5. Μπορεί μια μητέρα να θηλάσει το παιδί της μετά από εξέταση με σκιαγραφικό υγρό?
- Ναι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα
  - Το μόνο πρόβλημα που υπάρχει είναι με τα ραδιενεργά ισότοπα της πυρηνικής ιατρικής.
6. Μετά από ακτινογραφία θώρακος πότε μπορεί να συνεχίσει το θηλασμό η μητέρα?
- Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα μπορεί να θηλάσει αν θέλει και αμέσως μετά την ακτινογραφία

7. Κατά πόσο η Ηπαρίνη ή η Fraxiparine επηρεάζει το θηλασμό?
- Δεν τον επηρεάζει καθόλου
  - Επειδή η χορήγηση είναι παρεντερική δεν υπάρχει καθόλου απορρόφηση από το έντερο και συνεπώς δεν μπαίνει καθόλου στο γάλα
8. Μπορεί μια γυναίκα με προσθετική ή με μείωση μαστών να θηλάσει και αν ναι τι πρέπει να γνωρίζει?
- Γενικά η γυναίκα που έκανε πλαστική μαστού μπορεί να θηλάσει. Αν θέλει όμως να θηλάσει πρέπει να ξέρει ότι μπορεί να υπάρξουν κάποια προβλήματα
  - Εκ των προταίρων πρέπει να μιλήσει με τον χειρουργό για να μην επηρεαστούν οι γαλακτοφόροι πόροι κατά την επέμβαση. Οι πιο πολλοί πλαστικοί ΔΕΝ λαμβάνουν υπόψη το θέμα του θηλασμού, αλλά καλά είναι να το κουβεντιάζουν με τη γυναίκα πριν την επέμβαση. Πολλές μητέρες το συζητούν με τον πλαστικό και καθησυχάζονται λαθασμένα.
  - Επειδή λόγω της τομής που γίνεται κάτω από τη θηλή και κόβεται το 4^ο μεσοπλευρίο νεύρο (intercostal nerve) το οποίο έχει άμεση σχέση με την ωκυτοκίνη και συνεπώς με την εκθληψη του γάλακτος, τότε παρόλο που η παραγωγή υπάρχει η εξώθηση είναι αδύνατη.
  - Όταν το στήθος δεν αδειάζει τότε σταματά και η παραγωγή
  - Είναι πολύ σημαντικό να μην υπάρξει κάποια παρέμβαση με τροποποιημένα γάλατα αν δεν χρειάζεται αλλά συχνά είναι απαραίτητη.
9. Θηλάζουσα γυναίκα παίρνει Diclofenac ένεση στις Πρώτες Βοήθειες για αντιμετώπιση κολλικού πόνου. Επειδή ο πόνος δεν υποχωρεί παίρνει και μία πεθιδίνη. Τι συστήνουμε να

κάνει με το θηλασμό καθώς θηλάζει αποκλειστικά το βρέφος της?

- Όσο αφορά την diclofenac δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα καθώς το συγκεκριμένο φάρμακο είναι δεσμευμένο με πρωτεΐνη 100% και δεν περνά καθόλου στο γάλα.
- Η πεθιδίνη επειδή προκαλεί καταστολή δεν πρέπει να θηλάσει αμέσως, αφενώς μεν για να αποφευχθεί η καταστολή στο βρέφος και αφετέρου αφού περάσει λίγη ώρα το γάλα θα καθαρίσει και θα μπορέσει στη συνέχεια να το πάρει

10. Μπορεί το γάλα μιας γυναίκας να «μην είναι καλό» για το μωρό της?

- Ισχύει μόνο στις περιπτώσεις που το βρέφος έχει επιβεβαιωμένη από παιδίατρο αλλεργία στην πρωτεΐνη του αγελαδινού γάλακτος
- Για αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής δεν σταματά ο θηλασμός όπως γινόταν παλαιότερα αλλά συστήνεται στη μητέρα από τον παιδίατρο πλήρης αποχή από τα γαλακτοκομικά για κάποιο χρονικό διάστημα
- Σε περίπτωση δυσανεξίας στη λακτόζη δίνεται από το γιατρό λακτάση
- Αφού τελειώσει ο θηλασμός τότε το παιδί θα πάρει εξειδικευμένο γάλα

11. Ποιά η αντιμετώπιση λεχώνας που καταφεύγει στις Δημόσιες Υπηρεσίες λόγω υπερφόρτωσης μαστών και πόνου την 4^η μέρα μετά από τοκετό σε ιδιωτικό μαιευτήριο. Το παιδί δεν το έχει καθώς νοσηλεύεται στην ΜΕΝΝ με σοβαρά προβλήματα υγείας.

- Αντιμετώπιση πόνου με ήπια αναλγητικά
- Αξιολόγηση μαστών,
- Οδηγίες για τοποθέτηση ζεστών επιθεμάτων
- Καθοδήγηση εφαρμογής μασάζ για να βοηθήσει στην έξοδο του γάλακτος με το χέρι ή με το θήλαστρο

- Επιβεβαίωση από την μαία ή την επισκέπτρια υγείας ότι η όλη διαδικασία έγινε κατανοητή και έφερε αποτελέσματα
- Επανάληψη αυτής της διαδικασίας κάθε περίπου 3 ώρες για τη διάρκεια της μέρας για περίπου 7 λεπτά τον κάθε μαστό και οδηγίες για συλλογή του γάλακτος και διατήρηση του. Τα βράδια μπορεί να το κάνει πιο αραιά για να ξεκουράζεται και η ίδια μέχρι να πάρει το παιδί

12. Θα συμβουλευάτε μια μητέρα να δίνει γάλα μόνο από το ένα στήθος κάθε φορά?

- Η αρχή είναι ότι ποτέ δεν βγάζουμε ένα βρέφος από το στήθος ενώ θηλάζει για να του δώσουμε το άλλο ακόμα και αν είναι οι πρώτες μέρες.
- Όταν όμως το παιδί βγάλει το στήθος και είναι στις πρώτες μέρες της γέννησης του τότε θα το βάλουμε στο άλλο
- Σιγά σιγά και αφού το γάλα γίνει ώριμο και έχει πιο πολύ λίπος τότε θα χορτάνει από το ένα γιατί όσο αδειάζει ο μαστός τόσο περισσότερο λίπος έχει
- Σε περίπτωση όμως που η μητέρα καταλάβει ότι δεν χόρτασε τότε θα δώσει και λίγο από το άλλο.
- Παιδιά που διακόπτονται και παίρνουν και από τους δύο μαστούς μπορεί να μην βάζουν αρκετό βάρος λόγω του ότι παίρνουν μόνο το αραιό γάλα
- Σε περίπτωση υπερπαραγωγής σε μαστούς που δεν αδειάζουν ποτέ, τα μωρά μπορεί να έχουν κολικούς λόγω υπερβολικής πρόσληψης λακτόζης. Συστήνεται θηλασμός από το ένα στήθος για κάθε περίοδο 4-6 ωρών για να αδειάζει καλά το στήθος. Το στήθος που μένει γεμάτο κάθε φορά θα αρχίσει να μειώνει την παραγωγή του αφού δεν υπάρχει ζήτηση. Το βρέφος πρέπει να παίρνει και το τελευταίο γάλα που βγαίνει από το στήθος που είναι και πιο παχύρευστο και με λιγότερη περιεκτικότητα σε λακτόζη.

13. Υπάρχει περίπτωση να παράγει γάλα μόνο ο ένας μαστός?
- Ναι γιατί κάποτε το μωρό δείχνει προτίμηση στον ένα μαστό και αρνείται τον άλλο. Αν η μητέρα ενδώσει τότε ο ένας μαστός σιγά - σιγά σταματά να παράγει και ο άλλος παράγει περισσότερο για να ικανοποιεί τις ανάγκες του μωρού.
  - Αποτέλεσμα αυτού είναι η θεαματική διαφορά στο μέγεθος των δύο μαστών.
  - Σ' αυτή την περίπτωση συστήνεται στη μητέρα να προσπαθήσει να δίνει και τους δύο μαστούς γιατί αισθητικά πιθανότατα να ενοχλεί και την ίδια.
14. Στην ερώτηση πόση ώρα πρέπει να τρώει το μωρό τι απαντούμε?
- Δεν υπάρχει θέμα πλέον ώρας. Σεβόμαστε την προσωπικότητα του κάθε μωρού
  - Κάποιο μωρό χορτάνει γιατί τρώει με όρεξη σε μικρότερο χρόνο ενώ κάποιο άλλο που τρώει πιο αργά ή με διαλείμματα χρειάζεται περισσότερο χρόνο
  - Σημασία έχει να δούμε ότι έχει βάλει σωστά τη θηλή στο στόμα του και ότι κάνει σωστές θηλαστικές κινήσεις
  - Δεν πρέπει να αφήνουμε ένα μωρό να κοιμάται στο στήθος ή να το κάνει πιπίλα διότι το μαλακώνει πολύ και μετα τραυματίζονται οι θηλές
  - Τουλάχιστον εβδομαδιαίο ζύγισμα για επιβεβαίωση ότι βάζει ικανοποιητικό βάρος, πιο συχνά αν δεν υπάρχει καλή πρόοδος
  - Σε βρέφη που βάζουν λίγο βάρος ίσως χρειαστεί πιο σύντομο ζύγισμα για να δούμε πως προχωρά
15. Τι πρέπει να συμβουλέψουμε τη μητέρα που μας αναφέρει πως το μωρό της ορισμένες φορές παρουσιάζει κολικούς, παρόλο που θηλάζει αποκλειστικά και αναπτύσσεται κανονικά;

- Να προσέξει η ίδια ποια πράγματα στη δική της διατροφή ενοχλούν το μωρό. Δεν υπάρχουν κανόνες για αεριούχα ποτά, όσπρια κλπ. Πιο πιθανόν είναι να ενοχλούν τα γαλακτοκομικά, το ψάρι, οι ξηροί καρποί, το σιτάλευρο
- Να σημειώσει η μητέρα κάπου το φαγητό που έφαγε τη μέρα που το μωρό παρουσίασε κολικούς. Μετά από 10-15 μέρες περίπου να φάει ξανά το ίδιο φαγητό και αν το μωρό παρουσιάσει ξανά κολικούς τότε ενοχλεί το μωρό της και πρέπει να το αποφεύγει. Αυτό δεν γενικεύεται. Η κάθε μητέρα πρέπει να ανακαλύψει μόνη της τι ενοχλεί το δικό της μωρό.
- Να αδειάζει καλά το στήθος της σε κάθε θηλασμό
- Επειδή όμως οι κολικοί είναι άγνωστης αιτιολογίας μπορεί να μην συνδέονται με φαγητά και συστήνεται στη μητέρα υπομονή μέχρι τον 3ο-4ο μήνα που αναμένεται να υποχωρήσουν

16. Μητέρα παραπονείται ότι το βρέφος της 40 ημερών κλαίει συνεχώς γιατί δεν χορτάνει και θέλει να δώσει τροποποιημένο γάλα. Στη σωματομέτρηση διαπιστώνετε ότι το παιδί βάζει ικανοποιητικό βάρος. Τι λέτε στη μητέρα η οποία συνεχίζει να πιστεύει ότι το παιδί της δεν χορτάνει.

- Επισημαίνουμε ότι υπάρχουν κάποια χρονικά διαστήματα όπου οι ανάγκες του παιδιού αυξάνονται όπως είναι η ηλικία των 40/365, 3/12 και 6/12.
- Στην περίπτωση αυτή για να αυξηθεί η παραγωγή του μητρικού γάλακτος λέμε στη μητέρα να δίνει το στήθος της πιο συχνά στο μωρό της. Μπορεί επίσης να προσθέσει υγρά στη διατροφή της και σούπες που βοηθούν στην αύξηση της παραγωγής του μητρικού γάλακτος
- Όταν όμως το μωρό βάζει το βάρος του όπως το συγκεκριμένο παιδί η μητέρα πρέπει να καθυσηχαστεί ότι δεν κλαίει γιατί πεινά αλλά ίσως να θέλει λίγη

κουβέντα ή να μείνει λίγο ξύπνιο – μεγαλώνοντας μειώνονται οι ώρες του ύπνου του μωρού.

17. Κατά πόσο η βαφή των μαλλιών επηρεάζει το μητρικό θηλασμό?

- Καθόλου δεν τον επηρεάζει εκτός από την μυρωδιά.
- Κοπέλες με μακρυά φρεσκοβαμμένα μαλλιά θα ήταν καλύτερα να τα δένουν γιατί η μυρωδιά μπορεί να ενοχλήσει τα παιδιά
- Εναλλαχτική λύση είναι οι οικολογικές και όχι οι χημικές βαφές
- Όπου μπορεί να αποφευχθεί η βαφή θα ήταν καλύτερα

18. Μητέρα μένει έγκυος ενώ θηλάζει ακόμη το πρώτο της μωρό το οποίο είναι 1,5 ετών. Τι γίνεται σε αυτή την περίπτωση με την εγκυμοσύνη και στη συνέχεια με το θηλασμό?

- Οι κίνδυνοι που υπάρχουν για την εγκυμοσύνη είναι θεωρητικοί και όχι τεκμητιωμένοι, εκτός αν η ίδια έχει ιστορικό με πολλαπλές αποβολές
- Θα πρέπει να γνωρίζει ότι η ίδια θα έχει αυξημένες ανάγκες και γ'αυτό θα πρέπει να τις ικανοποιεί. (Να μην φτάσει σε στάδιο υπερκόπωσης και αδυναμίας για να καταφέρει να θηλάζει ενώ εγκυμονεί)
- Αν αποφασίσει να συνεχίσει το θηλασμό θα πρέπει να γνωρίζει ότι το γάλα εφόσων γεννήσει το άλλο μωρό θα γίνει ξανά πρωτόγαλα για ικανοποίηση του νέου παιδιού.
- Αν στην συνέχεια επιθυμεί και το θηλασμό και των δύο παιδιών για κάποιο χρονικό διάστημα δεν αντενδείκνυται αλλά σίγουρα πάλι θα αυξήσει τις δικές της ανάγκες τόσο οργανικά όσο και σωματικά

19. Αρκεί το γάλα της μητέρας για δίδυμα ή τρίδυμα?

- Αμαμφισβήτητα ναι και μάλιστα με αποκλειστικό μητρικό θηλασμό

- Είναι σίγουρα δύσκολο και οι γυναίκες αυτές θέλουν πολύ υποστήριξη και βοήθεια
- Στην κύπρο είχαμε αρκετές περιπτώσεις διδύμων που στην αρχή οι ίδιες οι μητέρες είχαν κάποιες ανησυχίες ενώ παράλληλα υπήρχαν παρεμβολές από τρίτους. Στη συνέχεια όμως με πολλή στήριξη από ειδικούς προχώρησαν χωρίς κανένα πρόβλημα με αποκλειστικό μητρικό θηλασμό μέχρι τον 6^ο μήνα.

20. Θηλάζουσα μητέρα ανακαλύπτει ενώ θηλάζει το μωρό της ηλικίας 2 μηνών, ένα κουβαράκι στον αριστερό μαστό το οποίο στη συνέχεια εξελίσσεται και γίνεται κόκκινο, επώδυνο και σκληρό. Τι πρέπει να κάνει και ποιό να συμβουλευτεί?

- Αρχικά να πάρει συμβουλές από επαγγελματία υγείας (παιδίατρο, γυναικολόγο, μαία ή επισκέπτρια υγείας): να κάνει μασάζ στο κουβαράκι με κυκλικές κινήσεις όσο η ίδια το ανέχεται, ιδιαίτερα την ώρα που θηλάζει το μωρό. Αυτό θα βοηθήσει στην απόφραξη του γαλακτοφόρου πόρου και να αποφευχθεί η μαστίτιδα.
- Γίνεται θερμομέτρηση και ρωτούμε αν παρουσίασε πυρετό. Σε περίπτωση που κάνει ψηλό πυρετό θα πρέπει να δει γυναικολόγο για να πάρει αντιπυρετικά και αντιβίωση. Ακόμα και σ' αυτή τη περίπτωση μπορεί να συνεχίσει να θηλάζει. Μόνο την ώρα που ανεβάζει πυρετό καλά είναι να ξεκουράζεται – επειδή η ίδια δεν θα νιώθει καλά, δεν σημαίνει ότι αν θηλάσει το μωρό εκείνη την ώρα θα του κάνει κακό.
- Κατά την ώρα του θηλασμού καλά είναι να εξέρχεται όλος ο μαστός από το στηθόδεσμο γιατί μερικές φορές ένα σφικτό στηθόδεσμο μπορεί να πιέζει κάπου τον μαστό και να είναι η αιτία για απόφραξη γαλακτοφόρου πόρου. Αυτό εξυπηρετεί και την ανάγκη του μωρού να χαϊδεύει τη μητέρα του την ώρα που θηλάζει.
- ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ζεστές κομπρέσες, μασάζ έτσι ώστε να αδειάζει καλά ο μαστός, άμεση έναρξη αντιβίωσης από γιατρό σε περίπτωση πυρετού, συνέχιση θηλασμού, έγκαιρη έναρξη αντιφλεγμονοδών

(Ibuprofen) αν χρειάζεται από γιατρό, πολλά υγρά, και παγωμένες κομπρέσες αφού αδειάσει το στήθος

21. Μπορεί να θηλάσει γυναίκα με Διαβήτη (είτε προϋπάρχων –τύπου 1, είτε κύησης); Τι πρέπει να προσέξει; Μπορεί να θηλάσει γυναίκα με Διαβήτη.

- Ναι μπορεί να θηλάσει
- Την συμβουλεύουμε/ ενημερώνουμε από τη περίοδο της εγκυμοσύνης πως πρέπει να προσέχει τη ρύθμιση του σακχάρου της.
- Πρέπει να γίνονται συχνοί θηλασμοί τα πρώτα εικοσιτετράωρα και συχνή μέτρηση γλυκόζης αίματος πριν από το θηλασμό
- Πριν θηλάσει ή έστω κατά το θηλασμό να φάει ένα μικρό σνακ ή φρούτο γιατί κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά το θηλασμό μπορεί να νιώσει ζαλάδα, εφύδρωση, τάση λιποθυμίας, λόγω υπογλυκαιμίας.
- Το μητρικό γάλα περιέχει λακτόζη (γι' αυτό έχει γλυκύτερη γεύση από το τροποποιημένο), έτσι με το θηλασμό μειώνεται το επίπεδο σακχάρου στο αίμα της μητέρας.

22. Μπορεί να θηλάζει μια μητέρα που περνά κρουολόγημα;

- Βεβαίως! Τα μικρόβια του κρουολογήματος πέρασαν στο μωρό με σταγονίδια από την αναπνοή της μητέρας. Το μόνο που απομένει είναι να του δώσει (μέσω του γάλακτος) τα αντισώματα που αναπτύσσονται στο δικό της οργανισμό για αντιμετώπιση του κρουολογήματος για να το αντιμετωπίσει κι αυτό με τη σειρά του.
- Η μητέρα κατά την ώρα του θηλασμού, καλά είναι να χρησιμοποιεί μάσκα προσώπου -σε περίπτωση βαριού κρουολογήματος- για να περιορίσει τα σταγονίδια προς το μωρό της
- Αντιβιοτικά και αντιπυρετικά δεν επηρεάζουν το θηλασμό κατά μεγάλο βαθμό. Θα πρέπει όμως να χορηγούνται με

ιατρική συνταγή αφού ενημερωθεί ο γιατρός ότι η γυναίκα θηλάζει.

23. Μολυσματικές ασθένειες:

- Γυναίκα φορέας Ηπατίτιδας Β μπορεί να θηλάσει?
- Γυναίκα φορέας Ηπατίτιδας C μπορεί να θηλάσει?
- Γυναίκα φορέας HIV/AIDS μπορεί να θηλάσει?
- Γυναίκα με ηπατίτιδα Β μπορεί να θηλάσει, αφού χορηγηθεί ανοσοσφαιρίνη και εμβόλιο στο νεογέννητο τις πρώτες 12 ώρες γέννησης του.
- Γυναίκα με ηπατίτιδα Γ θεωρητικά δεν θηλάζει γιατί υπάρχουν κίνδυνοι μετάδοσης
- Μέχρι σήμερα όμως δεν έχει εντοπιστεί κανένα περιστατικό μετάδοσης Ηπατίτιδας Γ με το θηλασμό γι'αυτό και υπάρχουν γυναίκες που θηλάζουν
- Γυναίκα με HIV θετικό **ΔΕΝ** θηλάζει. Σε υποανάπτυχτες χώρες η Unisef συστήνει το θηλασμό ακόμα και κάτω από αυτές τις συνθήκες διότι τα νεογέννητα έχουν αυξημένες πιθανότητες να πεθάνουν από άλλες παθήσεις γρηγορότερα παρά από ηπατίτιδα ή Aids.